

Manual: Underlag vid Upphandling av jord till offentlig verksamhet

Manualen är framtagen av 2050 Consulting, 2026

Målgrupp: Inköpare, hållbarhetsstrateger samt ansvariga tjänstepersoner som initierar upphandling av jord till verksamheter som omfattas av Lagen om offentlig upphandling (LOU, 2016:1145) och tjänstepersoner som upphandlar entreprenader där jord utgör en del av avtalet, t.ex. drift och underhåll av kommunala parker, grönytor och planteringar i allmännyttas bostadsområden, regionernas och kommunernas trädplanteringar i anslutning till verksamhetslokaler.

Varför upphandla biokol eller planteringsjord som innehåller biokol inklusive kolkrediter?

Kommuner har ofta antagit ambitiösa klimatmål och även handlingsplaner med identifierade åtgärder för att nå de beslutade målen. Genom att upphandla jordprodukter som innehåller biokol och som uppfyller tydliga krav på transparens, klimatdata och certifiering av kolinlagringen, kan kommuner och andra offentliga aktörer kombinera bra odlingsförutsättningar med klimatnytta.

Givet att råden i den här manualen följs, så kan kolinlagringen i biokolen inkluderas som en minuspost i kommunens klimatberäkningar enligt exempelvis Greenhouse Gas Protocol som är en standard för beräkningar av en verksamhets utsläpp av växthusgaser. Genom att ställa tydliga krav vid upphandling av jord som innehåller biokol + kolkrediter kan beställaren bidra till en långsiktig kolsänka och samtidigt snabbare nå kommunens beslutade klimatmål.

Process och krav vid upphandling av jord som innehåller biokol

Följ den ordinarie upphandlingsprocessen i organisationen som vanligen innehåller följande steg:

- Behov av en upphandling har identifierats av beställande organisation (förvaltning, enhet, bolag etc).
- En arbetsgrupp bildas som leds av en upphandlare. Vid upphandling av den aktuella produkten, i detta fall, jord eller entreprenad där jord ingår är det viktigt att en representant från hållbarhetsavdelningen ingår för att relevanta klimat- och miljökrav ställs på produkten.

- Efter behovsanalysen genomförts görs en marknadsanalys. I detta steg är det viktigt att beställaren skaffar sig en klar bild av vilka standarder och certifieringar som finns på marknaden och vilka av dem som säkerställer högsta möjliga miljö- och klimatnytta samtidigt som produkten är ett substrat av god kvalitet anpassat för dess användning.
- I nästa steg, vid framtagande av upphandlingsdokumenten ingår att formulera klimat- och miljökrav. Hur kraven formuleras beror på om kommunen ska tillgodoräkna sig kolinlagringen i dess klimatberäkningar eller inte, se Tabell 1 och Tabell 2.

Vid upphandling av jord eller entreprenader där biokol ingår men beställaren **inte** avser köpa certifikat för kolinlagringen, rekommenderas de ändå att ställa följande krav för att säkerställa att de får tillgång till korrekt beräknade och transparenta klimatdata.

Tabell 1 Ska-krav vid upphandling där biokolets klimatnytta inte ska tillgodoräknas beställaren

	Ska-krav vid upphandling av jord med biokolet oavsett om klimatnytta ska tillgodoräknas beställaren	Varför är det viktigt?
	Transparent information om ifall kolinlagring ingår i produkten.	Det ska vara tydligt för köparen vad de betalar för, är det bara det fysiska kolet, eller köper man också kolinlagringen.
	Klimatdata för köpta jordprodukter ska presenteras, där det tydligt framgår om klimatpåverkan är beräknad inklusive eller exklusive kolinlagringen i det ingående biokolet. Säljaren ska på ett transparent sätt kunna redogöra för använda emissionsfaktorer och vilken metod och klimatdata som använts vid beräkningarna.	Information om kolinlagring i biokolet är bara användbar om köparen också får information om produktens övriga klimatpåverkan. Till exempel kan jordprodukter som innehåller torv ha en lika stor (eller större) klimatpåverkan än dess klimatnytta med biokolets inlagring av kol.
	Om certifikat för kolinlagring inte ingår i produkten, ska produktens klimatavtryck enbart beräknas exklusive biokolets förmåga till varaktig kolinlagring.	I de fall certifikat för kolinlagring inte ingår, så har kolinlagringen sannolikt redan finansierats och tillgodoräknas av en annan aktör, och ska alltså inte räknas in i köparens klimatberäkningar.

Vid upphandling av jord eller entreprenader där biokol ingår, och där beställaren avser köpa produkter inklusive kolkrediter, ställs även ska-krav enligt tabell 2 för att säkerställa att biokolets klimatnytta kan tillgodoräknas som en minuspost i organisationens klimatberäkningar.

Tabell 2 Ska-krav vid upphandling av biokol där klimatnyttan ska tillgodoräknas beställaren

Ska-krav vid upphandling där biokolets klimatnytta ska tillgodoräknas beställaren	Varför är det viktigt?
Certifikat för kolinlagring, verifierade av tredje part, ska följa med produkten, motsvarande den fysiska mängd biokol som används i produkten.	Säkerställer att kolinlagringen är beräknad enligt standardiserade metoder och att ingående data har verifierats av tredje part. Se ordlistan för vidare information om standarder.
Certifikat ska makuleras av leverantören till exempel vid leverans av produkt med biokol eller vid slutet av projektet, enligt överenskommelse med beställaren. När certifikatet makuleras så ska det ske på ett sätt som säkerställer att makuleringen skett för beställarens räkning, genom att makuleringen innehåller beställarens namn och publiceras i ett publikt register över krediter.	Att certifikaten makuleras eller förs över till köparens konto säkerställer att det är den köpande organisationen som får tillgodoräkna sig kolinlagringen, och att kolinlagringen inte dubbelräknas genom att den säljas till någon annan aktör. Att makuleringen tillskrivs beställaren säkerställer att säljaren inte kan makulera samma krediter för flera olika köpares räkning.
Leverantören ska på ett transparent sätt kunna redogöra för metoden som använts för att beräkna mängden certifikat som medföljer respektive produkt.	Säkerställer att certifikaten motsvarar rätt mängd kolinlagring och att köparen får faktiska uppgifter om hur beräkningarna gjorts.

Grundbegrepp

Kolsänka är ett system som tar upp och lagrar mer koldioxid än det släpper ut. Det kan vara naturliga system, som skog och mark, eller tekniska lösningar som möjliggör långsiktig kolinlagring.

Kolinlagring innebär att koldioxid avlägsnas från atmosfären och lagras permanent, till exempel i marken. Ett av de mest effektiva sätten att binda kol i grön byggnation är att använda biokol, eftersom det kan lagras i marken i hundratals år.

Biokol är ett stabilt kolrikt material som framställs genom pyrolys av biomassa. När det blandas i mark kan det bidra till långsiktig lagring av biogent kol, samtidigt som det påverkar markens struktur och vattenhållande förmåga.

Kolkredit (eller Koldioxidkredit) fungerar som en mätbar enhet för klimatåtgärder. En kolkredit motsvarar ett ton mindre utsläpp (koldioxid eller annan växthusgas omräknad till koldioxid-ekvivalenter) i atmosfären.

Olika typer av kolkrediter

Kolkrediter baserade på infångning och permanent lagring av utsläpp från atmosfären, på engelska kallas de ofta *Carbon Dioxide Removal* (CDR). Exempel på detta är kolinlagringen när biokol används i markarbeten, eller tekniska lösningar för geologisk lagring av koldioxid som är infångad från atmosfären eller rökgaser. Krediter för infångning och permanent lagring anses allmänt vara de mest tillförlitliga, eftersom de ger ett konkret och mätbart kollager.

Krediter för undvikna utsläpp uppstår i projekt där koldioxidutsläpp undviks, till exempel genom att finansiera byggande av förnybar energi eller energieffektiviseringar. Den här typen av krediter ges ofta ut inom standarder som Gold Standard, där de kallas *Verified Emission Reductions* (VER), eller Verra, där de kallas *Verified Carbon Unit* (VCU). Dessa används fortfarande i stor utsträckning, men då de bygger på att beräkna undvikna utsläpp jämfört med ett hypotetiskt scenario så anses de ofta vara mindre robusta och pålitliga än krediter baserade på faktiskt inlagring av koldioxid.

Verifiering och kvalitetskriterier

För att en kolkredit ska vara giltig och trovärdig krävs att den utfärdas inom ett projekt som följer en etablerad standard, med riktlinjer för hur projektet dokumenteras, tredjeparts-verifieras.

Centrala kvalitetskriterier är:

Additionalitet – vilket innebär att åtgärden inte skulle ha genomförts utan kreditens finansiering.

Varaktighet – vilket innebär att de lagrade utsläppen förblir borta från atmosfären under lång tid.

CORC (CO₂ Removal Certificate) är ett exempel på kolkrediter skapade inom en etablerad standard från organisationen [Puro.Earth](#). Det är en kolkredit som används särskilt för infångning och permanent lagring av utsläpp, såsom användning av biokol. CORC-enheter utfärdas av Puro.Earth enligt en standard som bygger på en tredjepartsverifierad livscykelanalys där biokolets förmåga att permanent lagra kol utvärderas. Puro.earths standarder är erkända och väl använda på marknaden för kolkrediter, och [har godkänts av The Integrity Council for the Voluntary Carbon Market \(ICVCM\)](#), en oberoende organisation som säkerställer integriteten i system för utfärdande av kolkrediter. CORC är den kolkredit som används för att säkerställa kolinlagringen i samtliga av Hasselfors Gardens biokolsprodukter.